

Aznavour: el final d'una època

Charles Aznavour va morir la nit del 30 de setembre a l'1 d'octubre, als noranta-quatre anys. Poc abans havia enregistrat un duo per al nou disc de Marcel Amont i tenia les alforges plenes de projectes. Amb ell desapareix un dels darrers representants de l'edat d'or de la Cançó francesa. Nascut a París el 22 de maig de 1924, era el segon fill d'una parella d'emigrants armenis, i va viure la infantesa envoltat de teatre i de música. Als divuit anys, en un París ocupat, coneix el pianista Pierre Roche. Tots dos crearan cançons amb molt de swing i amb textos juganers ("Destination inconnue") que obtenen un cert ressò. Durant una gira pel Canadà, Roche s'enamora d'una quebequesa i Charles torna sol a França. Édith Piaf l'ajuda i durant un temps fa de tot per a la *môme*: de secretari, de xofer... Piaf li paga fins i tot una operació de cirurgia estètica perquè es modifiqui el nas. Al seu costat, evoluciona com a autor, però –a diferència de Montand i Moustaki– no esdevindrà mai el seu amant. Piaf canta algunes cançons seves ("Plus beau que tes yeux"), però rebutja "Je hais les dimanches", que Aznavour ofereix llavors a Juliette Gréco, tot provocant la gelosia artística de la gran Édith.

Si bé Charles Aznavour és respectat com a autor i compositor, com a intèrpret és destrossat per la crítica: "*És baixet, lleig i amb faringitis crònica*", escriuen. També sobta la seva aproximació directa al sexe ("Après l'amour"). Malgrat èxits com "Sur ma vie" o diverses cançons compostes amb Bécaud ("Je t'attends"), la seva consagració com a cantant no arribarà fins al 1960, amb una cançó que parla, paradoxalment, d'un cantant fracassat ("Je m'voyais déjà") i que Charles interpreta aportant-hi elements dramàtics insòlits. De fet, moltes cançons seves són petites obres de teatre: calia veure'l en el seu diàleg amb una antiga amant a "Non, je n'ai rien oublié"; traient del pap, borrarxo, tot el que no gosava dir a la seva dona a "Tu t'laisses aller"; mimant un pintor a "La bohème"; interpretant sòbriament un travesti a "Comme ils disent" (la primera cançó seriosa sobre l'homosexualitat escrita a França)... No, Aznavour no era solament el cantant sentimental de "Que c'est triste, Venise" a la qual alguns l'han volgut reduir. Va tractar tots els temes, incloent-hi els més durs: el genocidi armeni ("Ils sont tombés"), els presos polítics ("Un mort vivant")... Pel que fa a la seva relació amb el cinema, cal dir que no va voler ser mai un "cantant que fa pel·lícules", i va demostrar, com Yves Montand, que era un excel·lent actor *tout court*. Ho demostren títols com *Tirez sur le pianiste* de Truffaut i *Ararat* d'Egoyan.

El cantant Charles Aznavour amb Miquel Pujadó

Profundament francès –sense oblidar mai les arrels: a Armènia és considerat un heroi nacional arran de la seva implicació en la reconstrucció del país després del terratrèmol del 1988 i de la seva negativa a cantar a Turquia fins que reconegui el genocidi que va inspirar Hitler–, és també un cantant internacional –un dels pocs que han triomfat al Carnegie Hall de Nova York–, conegut i reconegut arreu del planeta. Cada vegada més obert i curiós a mesura que envellia (deia que li quedava poc temps i no volia pas malgastarlo), va enregistrar un dels seus darrers discos (*Colore ma vie*, 2006) a Cuba, amb Chucho Valdés, i s'interessava per tots els aspectes de les societats que visitava: no era pas un d'aquells artistes que van de l'aeroport a l'hotel i només en surten per actuar. També feia de l'escriptura una disciplina (*"L'interprète no és sinó un representant de comerç de l'autor"*) i es negava a viure de renda: va enregistrar cançons noves fins al 2015 (*Encores*), i li quedava material inèdit per a dos o tres discos més. Tenia sempre les orelles obertes a les noves veus (ell va dur a França la quebequesa Lynda Lemay), i cal dir que els artistes joves –rapers inclosos– l'adoraven i versionaven sovint.

Jo vaig tenir ocasió de conèixer-lo i passar una vetllada amb ell el 2007, després d'un concert a l'immens Palais des Congrès de París, gràcies al seu amic i representant Gérard Davoust, i em va semblar un home serè, savi i accessible, crític amb ell mateix (*"Cap als quaranta anys em va pujar l'èxit al cap, potser perquè havia conegut la misèria, però ho vaig superar"*) i capaç de distanciar-se lúcidament de la seva immensa popularitat (*"La posteritat només dura mentre hi ha gent que et recorda i escolta les teves cançons"*). Penso sincerament que aquesta posteritat serà molt i molt llarga, *monsieur Aznavour*.

Imatge destacada: © EFE